

השימוש בזכר השואה בשיח הקיים בחברה הישראלית-

היתרונות, החסרונות, מידת הלגיטימיות וגבולות הגיזרה.

במערך שיעור זה נדון בשאלת השימוש בזכר השואה בשיח הפוליטי בחברה הישראלית והעולמית.

נשאל- באיזו מידה הוא לגיטימי, מה הם גבולותיו, מה יכול לתרום השימוש בו לדיון ערכי ומוסרי

ומנגד מה הן הסכנות שהוא עלול לגרום.

קהל היעד: תלמידי יא – יב, סטודנטים.

משך הפעילות : 45 דקות עד שעה וחצי. הפעילות מודולרית וניתן לבחור רק חלק אחד ממנה.

חלק א- דיון באמצעות קריקטורות המשתמשות בזכר השואה בהקשר פוליטי אקטואלי.

מתודה: סיפור גלוי וסיפור נסתר.

נפזר על רצפת החדר צילומים מוגדלים וצבעוניים של חמש קריקטורות מאת יוצרים שונים מישראל ומהעולם. (מובאות בנספח הראשון למערך).

הוראות למשתתפים:

- בחרו קריקטורה אחת מהן שמצאה חן בעיניכם **או** שהרגיזה אתכם במיוחד.
- ספרו לקבוצה : מה אתם רואים בקריקטורה ? (מה הוא הסיפור הגלוי שלה)

מה לדעתכם הסיפור\ התפיסה\ העמדה שמאחוריה? (מה הוא הסיפור הנסתר?)

ומדוע בחרתם דווקא בה?

רקע למנחה להרחבה לגבי הקריקטורות:

1. קריקטורה של אורי פנחסי על העמסת זיכרון השואה על ילדים ישראלים כבר מגיל הגן.
2. קריקטורה של **מיש רוזנוב** על אלימות וגזענות בחברה הישראלית על אף זכרון השואה.
3. קריקטורה אנטישמית של היוצר קרלוס לטוף, המתארת את הפלסטינים כיהודים החיים במחנה ריכוז בתקופת השואה. הקריקטורה זכתה בתחרות יצירות מכחישות שואה, שאירגנה ממשלת איראן.
4. קריקטורה של הצייר יוסי שחר, שהתפרסמה ב"בשבע". מצד אחד שלה נראה חייל נאצי מכוון את נשקו לעבר יהודי בשואה ובצד השני נראה יועץ משפטי בצה"ל מכוון את נשקו המלווה במסמך "הוראת הפתיחה באש" לעבר חייל צה"ל.
5. קריקטורה של שי צ'רקה על הקשר הרציף בין הישראלי בהווה לניצולי השואה.

מתוך תשובות המשתתפים נכוון את הדיון לשאלות :

- ✓ האם שימוש בזכר השואה לגיטימי או פסול בכל הקשר ומכל כיוון או רק כאשר הוא נעשה על ידי גופים מסוימים ומייצג עמדות מסוימות?
- ✓ מתי קל לנו לקבל אותו ומתי הוא ירגיז אותנו במיוחד ולמה?
- ✓ מה הם גבולות השימוש בזכר השואה?
- ✓ מה הם הרווחים ומה הם המחירים של שימוש בזכר השואה ומנגד מה הבעייתיות בהימנעות מכל שימוש בו?
- ✓ באיזו מידה אתם מרגישים שנעשה שימוש בזכר השואה במערכת החינוך, בחברה ובתקשורת הישראלית?

חלק ב: דיון בשאלת השימוש בזכר השואה על בסיס ציטוטים של אישים שונים בחברה

הישראלית.

מתודה: "תעביר את זה הלאה".

- נושיב את המשתתפים במעגל ונחלק לכל אחד מהם דף שבראשו ציטוט ואחריו ארבע משבצות ריקות עם מקום להתייחסות לציטוט. (בנספח השני) וכלי כתיבה.
- שימו לב: מספר העותקים המצולמים צריך להיות רבע ממספר המשתתפים- כל ארבעה משתתפים מגיבים על דף אחד.
- כל משתתף יקרא בשקט את המקור שבראש הדף שלו ויכתוב במשבצת הריקה שמתחתיו תגובה אישית מנומקת שלו למקור.
- בתום כתיבת התגובה יעביר את הדף ליושב מימינו, שיכתוב גם הוא תגובה משלו במשבצת הריקה הנוספת.
- המגיב השני, השלישי והרביעי יכולים להתייחס רק לציטוט המקורי או גם לאחת התגובות הקודמות עליו.
- הסבב יסתיים כאשר כל ארבע המשבצות בכל דף התמלאו.
- אפשר לעצור כאן ולעבור לדיון מסכם במליאה או- אם יש זמן ועניין להמשיך לדון בציטוטים אודות השימוש בזכר השואה אפשר להמשיך ולהעמיק את הדיון בעבודה בקבוצות זוגות.
- נחלק את המשתתפים לקבוצות לפי מספר הציטוטים שנבחרו. בכל קבוצה 2-4 משתתפים.
- כל קבוצה תקבל את דף הציטוט עם ארבע התגובות שנכתבו מתחתיו, נציג אחד מן הקבוצה יקרא בקול את הציטוט ונציגים אחרים יקראו את התגובות השונות.

בכל מקרה חשוב לסיים את הפעילות במליאה באיסוף תגובות מן הקבוצה לשאלות :

- ✓ איזו עמדה מן העמדות שקראתם שיכנעה אתכם והביאה לשינוי בחשיבה הראשונית שלכם על הנושא?
- ✓ איזו עמדה עוררה אצלכם כעס וחוסר הסכמה?
- ✓ איזו תגובה מן התגובה של המשתתפים האחרים האירה לכם את הציטוט באור חדש?

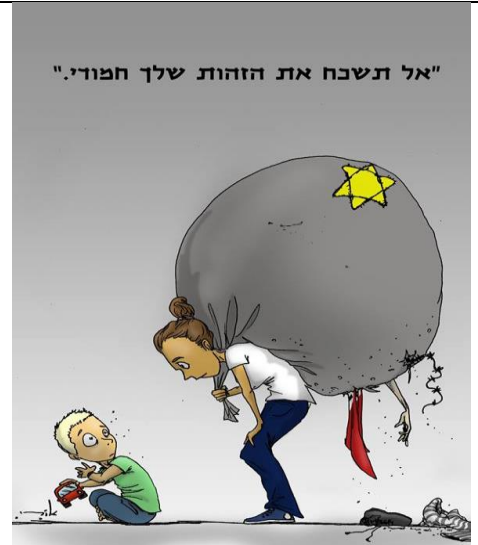
לסיכום : ננסה לנסח יחד ארבעה "כללי אצבע" לשימוש ראוי ומושכל בזיכרון השואה בהקשרים אקטואליים.

לקריאה נוספת: <http://www.yesodot.org.il/article/1272/2423/>

נספח 1- קריקטורות :

ציור: מיש רוזנוב

יום הזיכרון לשואה ולגבורה 2014

ציור: אורי פנחסי

ציור: יוסי שחר

ציור: קרלוס לטוף

ציור: שי צ'רקה.

נספח 2: ציטוטים אודות שימוש בזכר השואה בהקשר להווה הישראלי ומקום להבעת דעה לגביהם.

<p>"דומני שהשימוש בדימוי של השואה במסגרת הוויכוח הפנימי בתוך הקבוצות היריבות, בתוך החברה הישראלית, פוגע פעמיים: פעם אחת מוזיל מאוד - מלשון זילות - את זכר השואה ואת קדושת קורבנותיה; ופעם שנייה, קיבלתי הרבה מאוד פניות מצדם של ניצולי שואה, של משפחות ניצולים, לפנות לחברי הבית ולבקש מהם להוציא את השואה בתור סמל, בתור ארגומנט, אפילו בתור חלק מאוצר המלים של הוויכוח הציבורי, מתוך השיח הציבורי בנושאים האלה."</p> <p>(ח"כ לשעבר אברהם בורג, בשבתו כיושב ראש הכנסת)</p>
<p>מה דעתך ?</p>
<p>מה דעתך ?</p>
<p>מה דעתך ?</p>
<p>מה דעתך ?</p>

"משתמשים לפעמים בשואה למטרות פסולות בעיניי, דוגמת הגברת הלאומנות בקרב תלמידי תיכון וחיילים היוצאים למסע למחנות ההשמדה. הם גורמים בכך לזילות שלה, ופוגעים בזכר הנספים ובכבודם של השורדים. צעירים רכים משתתפים במצעד החיים, עטופים בדגל הלאום ולצלילי המנטרה המופרכת "אל נלך כצאן לטבח". כך נמתח קו הסברתי ישיר בין מצבו של העם היהודי בשואה למצבנו כאן ועכשיו בתוך הסכסוך הישראלי-פלסטיני או מול איראן, וזו השוואה שאין לה מקום. ... מדינת ישראל ניכסה לעצמה את השואה, וזו טעות איומה. השואה היא אסון של האנושות כולה, של העולם כולו. אם אנחנו מתיימרים להיות אור לגויים, עלינו להפסיק להפוך את השואה לקרדום לחפור בו. "

(מישל קישקה, קומיקסאי ומלמד במחלקה החזותית בבצלאל. בן לניצולי שואה)

מה דעתך ?

מה דעתך ?

מה דעתך ?

מה דעתך ?

"בחירתו החופשית של האדם מאפשרת לו גם לבחור ברע. אנחנו רואים את זה סביבנו, ומהלכים של התפרצות רוע אנושי נורא ברצח עם, מתרחשים גם היום בעולם, ובסביבה הקרובה אלינו. במקום לגייס את האמוציות למחשבת "הכל או לא כלום", ולכפור באפשרות שבכל אחד עלול להסתתר שטן קטן – העמדה המוסרית מחייבת להזכיר לעצמנו תמיד כי גם אנחנו יכולים להפוך ברמות שונות לאנשים רעים, למתעלמים ממצוקת אחרים, למצדיקים את מעשינו באופן מתמיד ללא בחינה מוסרית, ובעיקר – להיזהר. חשוב להדגיש כי עמדה זו מחויבת אף היא להמשיך לשמור על ייחודיות השימוש במילה "שואה" רק למה שהיא מבטאת באמת, כדי שלא להביא לזילות ולרידוד ההתייחסות, אולם היא לא מאפשרת להתעלם מהסכנות הגדולות האורבות למין האנושי. זוהי תביעה מוסרית העולה אף היא מכל מעשי הרצח ההמוניים המתרחשים בעולם."

(הרב יובל שרלו. מתוך ידיעון יסודות, חורף תשע"ט)

מה דעתך ?

מה דעתך ?

מה דעתך ?

מה דעתך ?

<p> " מותר להשוות את השואה לאסונות אחרים, אבל לא לעשות לה טריוויאליזציה. כי אנחנו מבינים את העדר תקדימיותה רק בגלל ההשוואה. אם היא קרתה אז היא יכולה לקרות עוד פעם, מוכרחים להשוות. יש סקאלה של רוע. מההשוואה אתה יכול להבין יותר את מה שקרה. אבל לא כל אסון הוא שואה. מתנחלי גוש קטיף רשמו מספרים על הידיים, בעיני זה שווה ערך להכחשת השואה. " </p> <p>(פרופסור חנה יבלונקה, היסטוריונית ובת לניצולי שואה)</p>
<p>מה דעתך ?</p>
<p>מה דעתך ?</p>
<p>מה דעתך ?</p>
<p>מה דעתך ?</p>

"השוואה חייבת להוביל אותנו לחשיבה על אודות חיינו הציבוריים, ועוד יותר מכך, היא חייבת להוביל את כל מי שיכול, ולא רק את מי שרוצה, לשאת באחריות ציבורית. כי אם יש משהו שמפחיד אותי בזיכרון השואה, הוא זיהוי תהליכים מעוררי חלחלה שהתרחשו באירופה בכלל, ובגרמניה בפרט, אז לפני 70, 80 ו-90 שנה, ומציאת עדות להם כאן בקרבנו בשנת 2016."

(מדברי יאיר גולן, סגן הרמטכ"ל בטקס יום השואה במכון משואה)

מה דעתך ?

מה דעתך ?

מה דעתך ?

מה דעתך ?